

'ובתוך הפרי כל געגועי' (נעמי שמר)

מפגש ויצירה בנושא פירות יבשים

בבתי ותיקי המושב (אפשרות ראשונה),
במועדון (אפשרות שנייה).



ותיקים, בני ובנות מצווה, משפחות
(בקבוצות נפרדות, ראו הצעות).



רציונל



בפעילות זו ננסה להבין לעומק את מנהג אכילת פירות יבשים בט"ו בשבט, כסמל לגעגועים לארץ ישראל. מעבר לכך, זו הזדמנות להכיר את ערכי הדורות שקדמו לנו ולשאול על משמעותם לימינו. להלן הסבר קצר על מהותה של הפעילות וחיבורה לט"ו בשבט. מומלץ לאפשר למשתתפים לקחת חלק פעיל ברעיונות המוצעים, על ידי הקראתם או הסברם בעל פה. אחד ממנהגי היום המוכרים והאהובים בט"ו בשבט הוא אכילת פירות יבשים. מה מקורו של מנהג זה ומדוע ביום חגם של העצים, אנחנו אוכלים דווקא פירות מיובשים?

כדי להבין זאת נחזור אחורה, אל הימים שבהם עם ישראל לא היה בארצו. ט"ו בשבט הוא מועד קובע למצוות התלויות בארץ - מצוות חקלאיות שמתקיימות רק בארץ ישראל ומחייבות את החקלאי להפריש מיבולי שדותיו מעשרות, תשלום לעובדי המקדש הכוהנים ולעניים. כדי לדעת מתי מתחילה השנה המחייבת את החקלאי במס, נקבע ט"ו בשבט כמועד הקובע. החל מתקופת הגאונים (800 לספירה בערך), הפך יום זה ליום חג לאילנות, ובהמשך הוא הפך ליום המסמל את הגעגועים והקשר של העם היושב בגולה עם ארץ ישראל. דווקא משום שבגולה איבד יום זה את משמעותו המקורית בהקשר המצוות המתקיימות רק בארץ, הוא הפך ליום המזכיר ליהודים הגולים כי ישיבתם בגלות היא זמנית ויבוא היום שבו ישובו אל ארצם ויחיו בה חיים יהודיים מלאים.

כדי לבטא את הקשר לארץ ואת הגעגועים אליה, התפתח מנהג אכילת פירות מארץ ישראל, ומכיוון שבימים הרחוקים ההם לא יכלו לשמר פירות לאורך המסע מהארץ אל הגולה, החלו לאכול פירות מיובשים. כך אכילת פירות מיובשים הפך לסמל לגעגוע ולכמיהה אל הארץ ואל אדמתה ופרייה. רבים סבורים שאולי יש להפסיק מנהג זה, כשעם ישראל כבר חגג 70 שנה בארצו, אולם אנחנו רוצים להציע שאכילת הפירות היבשים אינה רק סמל לגעגוע העבר, אלא גם תזכורת חשובה עבורנו, של הדורות הקודמים שעבורם ארץ ישראל הייתה רק חלום, וזיכרון הגעגוע והכמיהה שחלקו יהודים מכל קצוות תבל לחזור אל הארץ ולחיות בה בשלמות.

פירות ט"ו בשבט מזכירים לנו שקיומנו כאן אינו מובן מאליו, אלא סיומו של מסע ממושך של עמנו אל ארצו.

מהלך הפעילות



את הפעילות ניתן לקיים בשתי דרכים

אפשרות ראשונה - בנות ובני מצווה וותיקים

אם במושב ישנם ותיקים שעלו לארץ מאחת התפוצות והם זוכרים עדיין את הגעגועים לארץ או את חגיגות ט"ו בשבט של הקרן הקיימת לישראל בילדותם, מומלץ לארגן מפגש בינם לבני המצווה, לחיזוק הבנת 'הסיפור היהודי' בשנת המצווה. השיחה תקרב בין בני הנוער לוותיקים ותאפשר להם להכיר את סיפורם האישי ולבחון את יחסם לארץ. נפתח את הפעילות באכילת פירות יבשים ושיחה על הסיבות לאכילתם, כביטוי לגעגועים לארץ ישראל. לאחר מכן נחלק את בני הנוער לקבוצות קטנות, לפי מספר הוותיקים המתאימים במושב, ונבקש מהם לראיין את הוותיקים על ט"ו בשבט ועל זיכרון הגעגועים שהיו להם לארץ בארץ הולדתם.



מומלץ לתאם מראש את השיחה עם הוותיקים ולכוון אותם לנושא השיחה.
מומלץ לצייד את בני הנוער בשאלות מנחות לריאיון, כגון:

1. מאיזו ארץ עלית ובאיזה גיל?
2. מה זכור לך מחגיגות ט"ו בשבט בארץ הולדתך? האם ציינתם יום זה?
3. מה הייתה עבורכם ארץ ישראל?
4. האם גם כיום אתם חושבים על ארץ ישראל מחשבות דומות?
מה משמעותו של יום זה עבורכם בימינו?



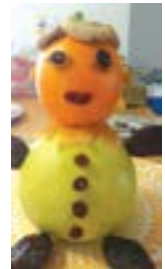
בסיום כל מפגש יעלו חברי הקבוצה את הדברים על מצגת שתכלול את הפרטים הבאים:

- עם מי שוחחו?
- מהי ארץ הלידה?
- כיצד חגגו במקום הולדתו את ט"ו בשבט ומה הייתה עבורו ארץ ישראל?
- תמונות או סרטון מעניין מתוך המפגש
- מה חשבנו כשמענו את הסיפור?

המצגת יכולה להצטרף לאירוע מסכם של שנת המצווה או לעמוד בפני עצמה, באירוע הסיום של פעילות ט"ו בשבט או באחד מאמצעי התקשורת של המושב.

אפשרות שנייה: פעילות משפחות

פעילות זו מיועדת לגיל צעיר יותר ולכן אופי הפעילות יהיה שונה. הצעתנו היא לקיים פעילות חווייתית של הכנת 'אנשי ט"ו בשבט' מפירות ופירות יבשים, ובמהלך העבודה נזמין את ההורים לשוחח עם הילדים על הסיבה לאכילת פירות יבשים ביום זה. הכנת אנשי ט"ו בשבט היא פעילות מוכרת - חיבור פירות ופירות יבשים לדמות בעזרת קיסמים. הנה דוגמה אחת, מוזמנים להיות יצירתיים:



תוך כדי העבודה, ניתן לספר את הסיפור הקצר שכותב המשורר והסופר יצחק שלו על "ט"ו בשבט של ילדות בירושלים".

הימים, שנות ה-20 של המאה ה-20, ימי התחייה הציונית (מתוך האתר 'אנשים ישראל', בדף העוסק בט"ו בשבט, נכתב ע"ד ד"ר יואל רפל)

"סימניו הראשונים של ראש-השנה לאילנות הממשמש ובא, ניכרו כבר בסיפורים שהחל מורנו לספר על אהבת ישראל לארצו, שלא נשתכחה בארצות הגולה. כאן הוציא המורה מכיסו כמה חרובים יבשים ושאל: מכירים אתם פרי זה? וכשענינו בחיוב, הוסיף ושאל: האם מרבה אמא לקנותו בשוק ולהביאו הביתה? - 'לא', ענינו, 'איננה מביאה אותו'. 'מדוע?', 'משום שקשה הוא לאכילה'. מישהו השמיע הערה שהחרובים נועדו למאכל עיזים ולא למאכל בני אדם, ואילו מורנו נד בראשו ואמר: לא כך חשבו אבותינו בגולה. אין אתם יודעים עד מה חיבבו את החרוב, וכל זאת משום שגדל הוא בארץ ישראל. חרוב מארץ ישראל היה יקר בעיניהם וערב לחיכם יותר מכל התפוחים והדובדבנים שגדלו בניכר... והוא הדין בצימוקים, והוא הדין בדבלים ובתמרים מיובשים. ובסופו של דבר היה המורה מחלק לנו כתייתים מן החרובים וכולנו נגסנו וכרסמנו מהם בהנאה רבה ומצאנו בהם טעם מיוחד שלא מעלמא הדין...". [=שלא מהעולם הזה]

הנה כמה שאלות לשיחה עם הילדים:

- למה לדעתכם אכלו בדורות הקודמים פירות יבשים?
- איך אתם הייתם מרגישים אם היו גרים רחוק מהארץ שלנו?
- האם יש מאכלים שמעוררים בכם זיכרונות?
- איזה טעם לדעתכם הרגישו האנשים שאכלו פירות ארץ ישראל בגולה? ואיזה טעם הרגישו הילדים בירושלים אחרי שהמורה סיפר להם על אבותיהם בגולה?
- האם הסיפור הזה משפיע על הטעם שאתם, ילדים, טועמים בפירות?



אפשר להציע להורים ולילדים לכתוב או לצייר את המחשבות שעלו להם בעקבות השיחה. את הציורים והמחשבות אפשר לתלות על קיר מרכזי וכך ליצור לוח שמתעד את הפעילות (במקום הפעילות או במקום ההתכנסות לסיום האירוע - אם מתוכנן להתקיים)
ליד קיר הציורים מומלץ לערוך שולחן יפה ועליו לעשות תערוכה של כל 'אנשי ט"ו בשבט' שנוצרו בפעילות.

לבני ובנות מצוות

1. פירות יבשים
2. שאלות לוותיקים

למשפחות

1. פירות טריים
2. פירות יבשים
3. קיסמים
4. כרטיסיות עם הסבר (כפי שמופיע לעיל), סיפור ושאלות עבור ההורים להקרא לילדים
5. דפים, עטים וצבעים



ציוד
נדרש

